

Muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılama düzeyi: Türkiye örneği

Turgut Çürük

Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Niğde

Zeki Doğan

Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Niğde

Özet

Çevresel Belirleme Teorisi ile ilgili literatürdeki mevcut genel kabul görmüş görüşe göre bir ülkenin muhasebe eğitim sistemi ülkenin içinde bulunduğu çevresel faktörler dikkate alınarak kendi gereksinmelerine cevap verebilecek şekilde oluşturulmalıdır. Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerdeki muhasebe eğitim sistemi çoğunlukla gelişmiş ülkelerden transfer edilmiş olması nedeni ile kendi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı literatürde sıkça ileri sürülmekte ise de, gelişmekte olan ülkelerdeki muhasebe eğitiminin ülke şartlarına uygunluğu ile ihtiyaçlarına cevap verme düzeylerinin tespitine yönelik uygulamalı çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu çalışma gelişmekte olan ülke konumunda bulunan Türkiye’de yoğun olarak üniversitelerde verilmekte olan muhasebe eğitiminin, bu ülkedeki mevcut işletmelerin gereksinmelerine cevap verip vermediğini analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçları Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini tam olarak karşılar düzeyde olmadığına dair önemli veriler sunmaktadır.

1. Giriş

Çevresel Belirleme Teorisi’ne (Environmental Determinism Theory) göre, bir ülkedeki mevcut muhasebe eğitiminin seviyesi ve kalitesi o ülkenin muhasebe sisteminin oluşumunu ve gelişmesini etkileyen temel faktörlerden bir tanesidir (Radebaugh, 1975: 39-56; Enthoven, 1981: 1-87; Arpan ve Radebaugh, 1985: 1-147; Bursal, 1984: 93-128; Doupnik ve Salter, 1995: 189-207; ve Çürük, 2001: 1-347). Hiç şüphesiz, muhasebecilerin karmaşık muhasebe sorunlarının üstesinden gelip, farklı kişi ve grupların ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikteki malî tabloları, mevcut hukukî düzenlemeler ile muhasebe standartlarında belirtilen kurallar çerçevesinde hazırlayabilmeleri, onların eğitim kurumlarında veya uygulama anında edindikleri muhasebe eğitim düzeyleri ile yakından ilgilidir.

Günümüzde özellikle uluslar arası alanda standart bir muhasebe eğitimi mevcut değildir. Ülkelerin muhasebe sistemlerini oluşturan bireylerin

sahip olduğu muhasebe eğitim düzeyi ve kalitesinin bir ülkeden diğerine farklılık göstermesi ise uluslar arası muhasebe farklılıklarının oluşmasına neden olmaktadır. Hâlen özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin muhasebe sistemleri arasında önemli farklar mevcut olmakla beraber, gelişmekte olan birçok ülkedeki mevcut muhasebe sistemi ile muhasebe eğitim sistemi, bu ülkelerin yakın ekonomik ve siyasal ilişkide bulunduğu veya geçmişte kolonisi olduğu gelişmiş ülkelerdeki sistemlerden önemli ölçüde etkilenmiştir (Nair and Frank, 1980: 426-450; Wallace, 1987: 1-420 and 1990: 3-54; Mueller *et al.* 1990: 1-117; Çürük, 2001: 1-347). Hove (1986: 81-100) ve Wallace (1990: 3-54) göre, gelişmekte olan birçok ülkedeki muhasebe eğitiminin temel özelliklerinden biri, bu ülkelerin muhasebe eğitim sistemlerinin doğrudan veya dolaylı olarak gelişmiş ülkelerden transfer edilmiş olmasıdır. Gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye’de de muhasebe eğitimi doğrudan herhangi bir ülkeden transfer edilmemiş olmakla beraber, yakın tarihe kadar bir çok batılı gelişmiş ülkeden (Fransa, Almanya ve Amerika) önemli ölçüde etkilenmiştir (Var, 1976: 8-12; Bursal, 1984: 93-128; Çürük, 2001: 1-347).

Küreselleşmenin gittikçe geliştiği günümüzde, her alanda olduğu gibi muhasebe eğitimi alanında da ülkeler arası etkileşimin olması kaçınılmaz olmakla beraber, gelişmiş ülkelerin muhasebe sistemi ile muhasebe eğitim sistemlerinin doğrudan veya dolaylı olarak gelişmekte olan ülkelere transferi, bu transferin gelişmekte olan ülkenin yapısına uygun olmayacağı ileri sürülerek eleştirilmektedir (Wallace *et al.*, 2000: 19-21; Alexander *et al.*, 2000: 269-287). Çevresel Belirleme Teorisi ile ilgili literatürde sıkça dile getirilen görüşe göre bir ülkenin muhasebe sistemi (ve dolayısıyla muhasebe eğitim sistemi) o ülkenin içsel çevresel faktörleri (Internal Environmental Factors) dikkate alınarak oluşturulması gerektiğidir (Briston, 1978: 105-120; Wallace, 1987: 1-420; ve Cooke ve Wallace, 1990: 79-170). Diğer bir ifadeyle, ister gelişmiş ister gelişmekte olsun, ülkelerin muhasebe eğitim sistemi ülkenin içinde bulunduğu çevresel faktörler dikkate alınarak kendi gereksinmelerine cevap verebilecek şekilde oluşturulmalıdır. Ancak literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışma muhasebe eğitim sisteminin gelişmiş olan ülkelere ülkenin içinde bulunduğu çevresel faktörlerin etkisi altında şekillenip kendi gereksinmelerine cevap verebilecek nitelikte olmasına karşılık, gelişmekte olan ülkelere çoğunlukla dışsal faktörlerin (gelişmiş ülkelere transfer gibi) etkisi altında şekillenmiş olup bu ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmadığına işaret etmektedir.

Literatürdeki mevcut çalışmalar, her ne kadar gelişmekte olan ülkelerdeki muhasebe eğitiminin bu ülkelerin gereksinimine cevap vermekten uzak olduğuna işaret etmekte ise de, Türkiye gibi gelişmekte olan birçok ülkede mevcut muhasebe eğitiminin ülke şartlarına uygun olup olmadığı ile hangi düzeyde ülke ihtiyaçlarına cevap verebildiği hususunda uygulamalı çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Günümüzde

gelişmekte olan çok fazla sayıda ülke mevcut olup bu ülkeler homojen bir grup değildir. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkelerdeki muhasebe eğitiminin ülke ihtiyaçlarını karşılamada yeterliliği konusunda genelleme yapılabilmesi, ancak gelişmekte olan birçok ülkede mevcut muhasebe eğitiminin ülke ihtiyaçları ile örtüşme düzeyinin detaylı analizi ile mümkündür. Literatürde gelişmekte olan ülke muhasebe eğitim sistemleri ile ilgili yukarıda belirtilen tartışmaya katkıda bulunacağı düşünülen bu çalışmada, gelişmekte olan bir ülke konumunda bulunan Türkiye'deki muhasebe eğitiminin ülkedeki mevcut işletmelerin gereksinmelerine ne derece cevap verdiği araştırılmıştır. Türkiye'de muhasebe eğitiminin yoğun olarak verildiği eğitim kurumunun üniversiteler olması nedeni ile, bu çalışma esas itibarıyla "Türkiye'deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitimi bu ülkedeki işletmelerin taleplerine ne ölçüde cevap veriyor?" sorusuna cevap aramaktadır.

Dört ana bölümden oluşan bu çalışmada, öncelikle Avrupa Topluluğu ülkelerinde muhasebe eğitimi gözden geçirilmiştir. İkinci bölümde muhasebe eğitiminde işletmelerle iş birliğinin önemi tartışılmış ve Türkiye'deki muhasebe eğitimi analiz edilmiştir. Takip eden bölümde çalışmada uygulanan araştırma yöntemi açıklanmış ve araştırma bulguları sunulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise, araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

2. Avrupa Topluluğu ülkelerinde muhasebe eğitimi

Üye ülkelerdeki muhasebe eğitimi iki açıdan ele alınabilir. Bunlardan birincisi, eğitim programlarının değerlendirilmesi, ikincisi de eğitim içeriklerinin değerlendirilmesidir. Üye ülkelerdeki eğitim programlarının gözden geçirilmesi, muhasebe eğitiminin işletme, muhasebe ve finans bölümlerinde verildiğini göstermektedir. Lisans düzeyindeki verilen muhasebe eğitimi, 3-4 yıl sürmekte olup, bu eğitim sürecinde 3 yıllık programlarda 100-120 kredi, 4 yıllık programlarda 120-150 kredi ders alınmaktadır (Karapınar, 2001: 211-231).

Avrupa Topluluğu ülkelerindeki muhasebe eğitimini gözden geçiren Karapınar (2001: 211-231), işletme bölümlerindeki muhasebe eğitiminde finansal (genel) muhasebe, finansal analiz ve yönetim muhasebesi derslerinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Muhasebe ve finans bölümlerinde ise zorunlu olan derslerin sayısı ise işletme bölümlerine göre daha fazla olup, bu bölümlerde finansal (genel) muhasebe, finansal analiz, yönetim muhasebesi gibi derslerin yanında denetim ve muhasebe bilgi teknolojisi dersleri de öğrencilere zorunlu kılınmıştır.

Üye ülkelerdeki muhasebe eğitimin içeriği incelendiğinde ise, son zamanlarda gerek okutulan konularda gerekse kullanılan yöntem ve araçlarda önemli değişikliklerin olduğu görülmektedir. Örneğin muhasebe eğitimindeki temel amaç, öğrenmeyi öğretmek olarak algılanmaktadır

(Karapınar, 2001: 211-231). Muhasebe eğitiminde ise görsel materyale başvurulmakta ve öğrencilerin aktif bir şekilde derse katılmaları sağlanmaktadır. Bir anlamda, öğretim elemanın tahta karşısına geçerek ders anlatması ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte ekonomik, yasal ve teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler muhasebe literatürüne yeni kavramların girmesine ve bu kavramların ders programlarında yer almasına neden olmuştur. Yönetim muhasebesi boyutunda incelenen bu kavramların tam zamanında üretim, hedef maliyetleme, entelektüel sermaye, toplam kalite yönetimi, transfer fiyatlaması faaliyet tabanlı maliyetleme gibi kavramlar olduğu belirtilmektedir (Karapınar, 2001: 211-231).

Bununla birlikte, literatürdeki mevcut çalışmalar, üye ülkelerdeki muhasebe eğitiminde işletme bilgi teknolojisi, matematik, istatistik, internet kullanımı, web tasarımı gibi konuların da okutulmakta olduğunu göstermektedir. Kısaca, üye ülkelerde muhasebe eğitiminde küreselleşen dünyadaki tüm gelişmeler ve değişiklikler dikkate alınmaktadır.

3. Türkiye'deki muhasebe eğitimi ve muhasebe eğitiminde işletmelerle iş birliğinin önemi

Bir bilgi sistemi olan muhasebeye işletmelerde kendisinden beklenene bağlı olarak değişen boyutlarda görevler yüklenir. Bir kısım işletmeler muhasebenin vergi matrahını belirlemesi ve borç ve alacakları izlemesini yeterli bulurken, bir kısım işletmeler ise muhasebeden, tüm ilgi gruplarının ihtiyaçlarına cevap verecek bilgilerin üretilmesini ve rapor edilmesini beklemektedir.

Günümüzde giderek büyüyen ve bünyeleri karmaşık hale gelen işletmelerde başarılı bir yönetim için, bazı bilgi ve teknikleri kullanmak zorunlu hale gelmiştir. Artık birçok işletmede, işletmenin ekonomik ve malî yapısına ilişkin muhasebe verileri olmadan, bunları yorumlamadan o işletmeyi yönetme imkânı kalmamıştır (Sevilengül, 2000:1-42).

Yönetimin etkinliğinin kontrolü, yatırımların seçimi, ayrıca tedarik, üretim, satış ve finanslama plânlarının yapılması ile işletme sonuçlarının tartışılmasında muhasebenin sağlayacağı bilgilerden önemli göstergeler olarak yararlanılır. Gittikçe hızlanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda büyük değişimler meydana getirdiği, ülkeler arası sınırların kalkması sonucu rekabetin arttığı, verimlilik ve kalitenin önem kazandığı günümüzde, işletmelerin çeşitli bölümlerinde karar verme konumunda olanların, tutarlı ve iyi işlenmiş veri ve bilgilere ihtiyacı şiddetle artmıştır. Bu bilgiler ise, ekonomik hayatın üretici birimleri olan işletmelerde, muhasebe bölümü tarafından toplanıp işlendikten sonra, bu bilgilerin kullanıcısı durumda olan çeşitli kişi veya gruplara raporlar hâlinde sunulmaktadır. Öyle ki, günümüzde muhasebe bölümü bir işletmenin “bilgi üreten ve dağıtan bölümü” olarak

tanımlanmaktadır (Çonkar, 1996: 157-180). Bu ise, işletmelerin muhasebe bölümlerinde görev yapan muhasebe elemanlarını, sistemi en iyi biçimde örgütleyip çalıştıracak stratejik elemanlar konumuna getirmektedir. İşletmelerde muhasebe bölümlerinin elemanları tarafından sınıflandırılıp işlenerek üretilmiş olan bilgilerin, ekonomik ortamda rol alan çeşitli birim ve kurumlarca kullanıldığı ve bunların elde etmek istediği bilgiler dikkate alındığında, işletmelerin muhasebe bölümünde istihdam ettikleri veya etmeyi düşündükleri muhasebe elemanlarının önemli bir konuma geldikleri görülmektedir. İşletmelerin muhasebe bölümünde istihdam edilen veya edilecek olan bu muhasebe elemanlarının muhasebe eğitimi ise, çeşitli kurum, meslek kuruluşları ve odalar ile orta ve yüksek öğretim gibi eğitim kurumları tarafından verilmektedir.

Türkiye’de muhasebe eğitimi, üniversite öncesi meslekî-teknik eğitim ve üniversite eğitimi (kurumsal muhasebe eğitimi), staj ve meslek içi eğitim, ve sürekli (yaşam boyu) eğitim olarak üç farklı başlık altında ele alınabilir. Kurumsal muhasebe eğitimi orta öğretim ve üniversite düzeyinde olmak üzere iki seviyede verilmektedir.

Kısmî muhasebe eğitimi sunan orta öğretim kurumları “Ticaret Liseleridir”. Temel muhasebe konularının verildiği ve alt düzey muhasebe personeli yetiştiren ticaret liselerindeki muhasebe eğitimi, özde muhasebe defterlerinin düzenlenmesi konusu dışına pek çıkamamaktadır (Çürük, 2001: 106-192).

Türkiye’de muhasebe eğitimi ise, yoğun olarak üniversitelerin meslek yüksek okullarının işletmecilik ve muhasebe bölümlerinde ve iktisadî ve idarî bilimler fakültelerinin (İİBF) işletme bölümlerinde verilmektedir. Hâlen Türkiye’de mevcut 69 üniversitenin büyük bir kısmında İİBF’ ye bağlı işletme bölümleri bulunmaktadır.

Üniversitelerimizin işletme bölümlerindeki eğitimde üç farklı program uygulanmaktadır. Bu programlar sabit programlar (işletme alanındaki tüm dersler, bir paket şeklinde verilmekte olup, muhasebe dersleri diğer programlara göre daha az olmaktadır), uzmanlık alanlarının yer aldığı programlar (öğrenciler ilgili alanlarına göre, muhasebe ve işletme alanlarında uzmanlaşabilmektedirler) ve seçimlik derslerin yer aldığı programlardır. Bu programların bazılarında muhasebe derslerinin sayısı ve niteliği oldukça farklı olabilmektedir. Örneğin, Karapınar (2001: 211-231) tarafından yapılan araştırma, seçimlik derslerin yer aldığı bazı programlarda muhasebe derslerinin yok denecek kadar az olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, işletme bölümlerinde verilmekte olan muhasebe derslerinin sayısı, verilme düzeyi, kapsamı ve kalitesi bir üniversiteden diğerine farklılık gösterse de, muhasebe ile ilgili dersler işletme bölümünde okutulan derslerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Örneğin, dört yıllık öğretim döneminde okutulan muhasebe dersleri Çukurova Üniversitesi İİBF İşletme Bölümünde okutulan toplam ders

saatinin %22'si civarındadır (Çürük, 2001: 122). Her ne kadar Türkiye'deki üniversitelerin işletme bölümlerinin muhasebe ders programlarında bir birlik mevcut değilse de, yaygın olarak işletme bölümlerinde okutulmakta olan muhasebe dersleri şunlardır: Genel Muhasebe, Şirketler Muhasebesi, Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Bilgisayarlı Muhasebe, Finansal Tablolar Analizi, Vergi Hukuku ve Muhasebesi, Denetim-Revizyon, ve Banka ve Sigorta Muhasebesi dersleridir.

Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan muhasebe eğitiminin en önemli özelliklerinden biri, İngiltere, Amerika, Avustralya gibi Anglo-Sakson ülkelerindeki eğitimden farklı olarak, hukukî düzenlemelere, özellikle vergi kanunlarındaki hükümlere sıkı sıkıya bağlı şekilde veriliyor olmasıdır (Çürük, 2001: 120-123). Gerek literatürde, gerekse yapılan konferans, panel ve kongrelerde muhasebe eğitimi konusunda sıkça ileri sürülen temel sorunlardan biri, verilen muhasebe eğitiminin öğrencilerin eleştirel düşünce yeteneğini geliştirmede, onların iletişim kurma, öğrenme ve sorun çözme yeteneklerini geliştirmekte oldukça yetersiz olduğu (Önal ve Apaydın, 1999: 19-40; Kaya, 1999: 81-104); diğeri ise, Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan muhasebe ders ve içeriklerinin piyasanın ihtiyacını tam olarak karşılayamadığı, başka bir ifade ile ders programlarının belirlenmesinde işletmelerin bu programlara devam edenlerden neler beklediğinin göz önüne alınmadığıdır (Doğan ve Çürük, 2001: 41-49). Bununla birlikte, sanayicilerin istihdam edecekleri elemanların sahip olmasını istedikleri nitelikler hususunda üniversitelerden somut taleplerde bulunmadıkları da ileri sürülmektedir (Uslu, 1998: 268-280).

Üniversitelerin ve işletmelerin gerek muhasebe eğitimi gerekse diğer konularda iş birliği yapamamalarının bir çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin başında konunun kuramsal temellerinin anlaşılabilmesi, öneminin kavranabilmesi, iş birliğinin birtakım subjektif düşünce ve yargılarla benimsenmemesi ve kurumsal ilişkiler yerine kişisel ilişkilerin yaygın olması gelmektedir (Erdoğan ve Kuzu, 1993: 95-114). İş birliği olmamasının diğer nedenleri olarak da üniversitelerin eğitim veya bilgilendirme amaçlı işletme isteklerini kısa sürede cevaplayıp karşılayamadıkları, teknolojik gelişmeleri veya yasal düzenlemelerdeki değişiklikleri gecikme ile takip ettikleri, işletmelere yönelik iş birliğinin yeterli düzeyde olmasının işletmelere sağlayabileceği yararları tam olarak aktaramadıkları ve eğitim faaliyetlerini de işletmelere yeterince duyuramadıkları belirtilmektedir. Ayrıca, üniversitelerin piyasadaki gelişmelerden çok kopuk, içe kapanık ve teoride kalmakta olup işletme ihtiyaçlarına uygun ve uygulamaya yönelik bilgileri sunamadıkları ifade edilmektedir. Üniversitedeki öğretim üyelerinin sanayi deneyimi olmadığından veya eksik olduğundan ihtiyaçlara yeterince cevap veremedikleri işletme yöneticileri tarafından iş birliğine gitmeme nedeni olarak ileri sürülmektedir. Bununla birlikte, işletmelerin üniversitelerle iş

birliği konusunda belirli politikaları bulunmaması nedeni ile iş birliğine gerek duymamaları, muhasebe eğitimi faaliyetlerini öncelikle işletme içi imkanlarla yürütmekte olup bu konuda üniversitelerden herhangi bir yardım talebinde bulunmamalarının, beklenen iş birliğinin olmamasına neden olduğu belirtilmektedir (Korukoğlu, 1998: 13-24; Külahcı ve Gürol, 1995: 127-140). Kısaca, üniversiteler ile işletmeler arasında iletişim eksikliği bulunması nedeni ile taraflar birbirlerinin ihtiyaç ve gereksinimlerinden yeterince haberdar olamamaktadır.

Özetle, işletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek için etkili bir bilgi toplama, bilgi işleme ve kullanıcılara sunma sistemi (muhasebe sistemi) oluşturmak zorundadırlar. Etkin bir muhasebe sistemi de ancak işletmelerin “bilgi üreten ve dağıtan bölümü” olarak adlandırılan muhasebe bölümünde görev yapan yeterli düzeyde muhasebe eğitimi almış bireyler tarafından oluşturulabilir. Türkiye’de muhasebe eğitimi yoğun olarak üniversitelerde verilmekte olup, muhasebe eğitimi konusunda sıkça dile getirilen sorun, üniversiteler ile işletmeler arasında istenilen düzeyde bir iş birliği bulunmadığıdır. Yukarıda belirtildiği üzere, bu çalışmanın amacı Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılayıp karşılayamadığını ortaya çıkarmaktır.

4. Üniversite muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılama düzeyinin analizi

4.1. Araştırma yöntemi

Çalışma ile ilgili yapılan araştırmada elde edilen veriler, oluşturulan anketten birinin Türkiye’deki mevcut üniversitelerde muhasebe dalında eğitim veren öğretim üyeleri, diğerinin ise 500 büyük Türk işletmesi yöneticileri tarafından doldurulması ile elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından oluşturulup pilot çalışma sonucu geliştirilen her iki ankette yer alan sorular aynı yapıda ve paralel nitelikte hazırlanmıştır.

Türkiye’de üniversitelerde okutulan muhasebe ders ve içeriklerinin düzeylerini tespit amacı ile üniversite öğretim üyelerine yönelik olarak düzenlenen ve iki bölümden oluşan birinci anketin ilk bölümünde, ankete katılanlara bağlı olduğu üniversiteler ve akademik unvanı ile ilgili soruların yanı sıra, üniversitelerde okutulan muhasebe derslerinin üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde belirlenip belirlenmediği konusunda sorular sunulmuştur. Anketin ikinci bölümünde ise, üniversitelerde okutulan muhasebe dersleri ve bu derslerin içeriklerinin hangi düzeyde verildiğinin tespitine yönelik sorular yöneltilmiştir. Türkiye’de mevcut işletmelerin üniversitelerde okutulan muhasebe ders ve içeriklerinin verilme düzeyleri ile ilgili taleplerini tespit etmeyi amaçlayan işletme yöneticilerine yönelik olarak düzenlenen ikinci anketin ilk bölümünde ise, işletmelerin yapısı ve anketi dolduran kişinin işletme ile olan ilişkisinin yanı sıra, üniversitelerde okutulan muhasebe derslerinin

üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde belirlenip belirlenmediği konusundaki düşüncelerini tespit etmek amacıyla sorular sunulmuştur. Anketin ikinci bölümünde ise, üniversitelerde okutulan muhasebe dersleri ile bu derslerin içeriklerinin düzeyleri ile ilgili işletmelerin taleplerinin tespitine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Araştırmanın iki ana kütlesi olup, bunlardan birini Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerimizde muhasebe bilim dalında çalışan öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Anketin birinci ana kütesini oluşturan öğretim üyelerinin listesi YÖK'ten (Yüksek Öğretim Kurulu) temin edilmeye çalışılmış fakat herhangi bir cevap alınamamıştır. Bu nedenle XIX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu’na katılan ve sempozyum kitapçığında yayınlanan listede yer alan 86 muhasebe öğretim üyesi bu çalışmada birinci ana kütle olarak alınmıştır. Bu çalışmadaki ikinci ana kütle ise, Türkiye’de ilk 500’e girmiş işletmelerdir. Büyüklükleri esas alınarak Türkiye’de ilk 500’e giren işletmelerin listesi İstanbul Sanayi Odası tarafından yayınlanmış olup bu listede yer alan işletmeler bu çalışmanın ikinci ana kütesini oluşturmuştur.

Her iki ana kütleyle ait isim ve adres listeleri temin edildikten sonra Moser ve Kalton (1979:147) tarafından önerilen formül yardımı ile (standart hatanın 0.07 ve ana kütledeki değişimin -the variability in the population- %50 olacağı varsayılmış), bu çalışmada gerekli olan en küçük örnek büyüklüğünün öğretim üyeleri için 37 ve işletme temsilcileri için ise 47 olması gerektiği hesaplanmıştır. Hesaplanan gerekli en küçük örnek büyüklüğü ile anketlerdeki geri dönmeme olasılıkları dikkate alınarak üniversite temsilcilerine 70 ve işletme temsilcilerine 100 adet anket formu posta ve anketörler aracılığı ile yollanmıştır. Üniversite temsilcilerine yollanan anketlerden 47 (cevap oranı %67) ve işletme temsilcilerine yollanan anketlerden 56 (cevap oranı %56) adet cevap temin edilmiş olup bu sayılar çalışmada hesaplanan en az gerekli olan örnek büyüklüğünün üzerindedir.

Anketler aracılığı ile toplanan veriler “Türkiye’de üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılayıp karşılayamadığını” tespit etmek amacı ile oluşturulan aşağıdaki ana hipotezi test etmekte kullanılmıştır.

H₀: Üniversitelerde okutulan muhasebe ders ve içeriklerinin düzeyi ile işletmelerin bu ders ve içeriklerinin verilme düzeyleri ile ilgili talepleri arasında fark yoktur.

Bu çalışmada toplanan verilerin analizinde Excell ve SPSS-X paket programları kullanılmış olup yukarıdaki ana hipotez, ankette yer alan 17 farklı muhasebe dersi ve de 42 farklı muhasebe ders içeriğinin her biri için ayrı ayrı olmak üzere, iki örnek kütle tarafından cevaplandırılan anket formundan elde edilen veriler karşılaştırmalı analize tabi tutulmak ve de parametrik “bağımsız örnekler t test” ve parametrik olmayan “Mann-Whitney U test” hesaplanmak suretiyle test edilmiştir. Bir hipotezin

testinde birden fazla metodun kullanılması, hipotezin yanlışlıkla red edilmesi olasılığını azaltma avantajı sağlayacağı için (Cooke, 1989:1-187), bu çalışmada her bir hipotezin testinde bir parametrik, bir de parametrik olmayan iki istatistik hesaplanmıştır. Denzin (1970: 4-48), araştırmacılara “Triangulation” olarak adlandırdığı her olayın analizinde birden fazla metodun kullanılması yöntemini tek metodun araştırmacıya hiçbir zaman farklı yorumlara yol açmayacak kesin sonuçlar vermeyeceği gerekçesi ile önermektedir.

4.2. Araştırma bulgularının değerlendirilmesi

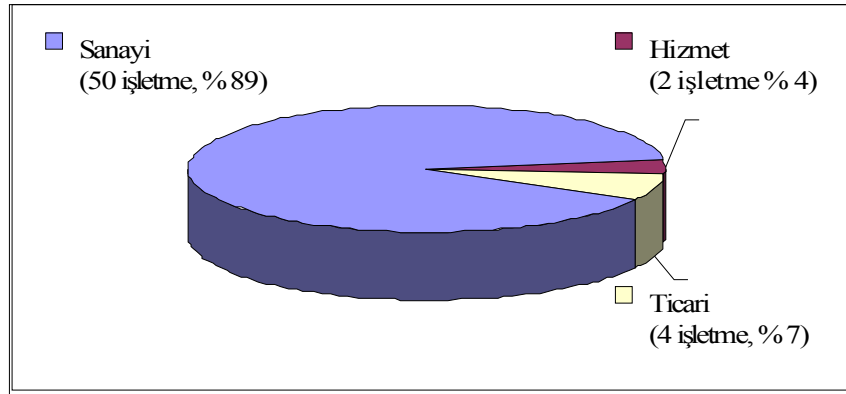
Yukarıda değinildiği üzere, bu çalışmada kullanılan veriler iki farklı ana kütle arasından seçilen örnekler tarafından cevaplandırılan anket aracılığı ile temin edilmiştir. Ankete katılan işletmeler ile üniversite ve öğretim elemanlarının dağılımı Şekil 1 ve 2’de sunulmuştur.

Şekil 1

İşletmeler ve İşletme Temsilcilerinin Dağılımı

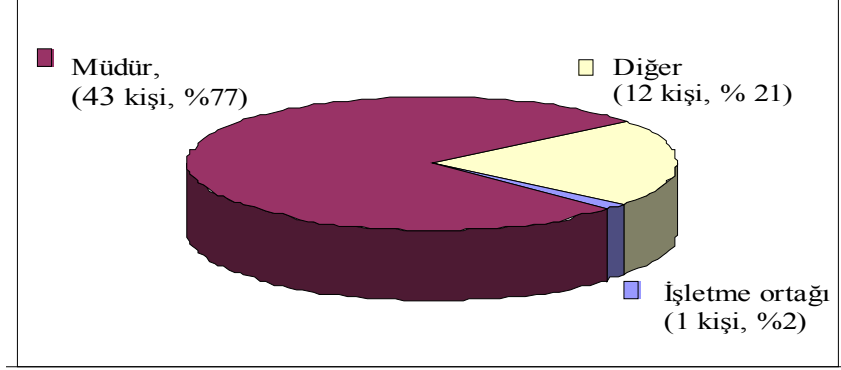
Şekil 1.a

İşletmelerin Faaliyet Alanına Göre Dağılımı

Şekil 1.b

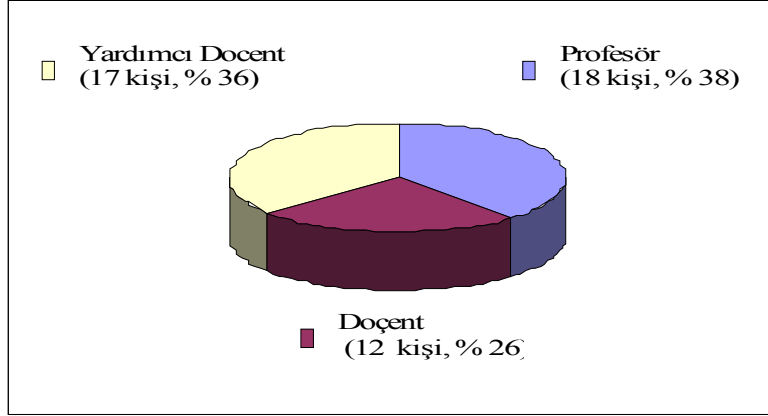
İşletme Temsilcilerinin İşletme ile Olan İlişkilerine Göre Dağılımı

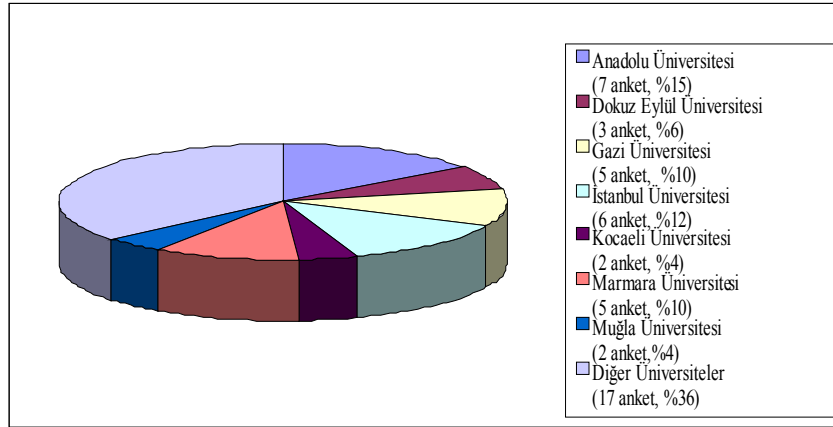
Şekil 1.a ve b'de görüleceği üzere, ankete cevap veren toplam 56 işletmeden %89'u sanayi işletmesi iken, yalnızca %7'si ticarî işletme ve %4 hizmet işletmesidir. İşletmelere gönderilen anketlerden büyük çoğunluğu (%77'si) işletme müdürleri tarafından doldurulmuş olup, toplam anketlerin yalnızca % 2'lik kısmı işletme sahipleri tarafından doldurulmuştur.

Şekil 2
Üniversite ve Öğretim Elemanlarının Dağılımı

Şekil 2.a
Öğretim Üyelerinin Ünvana Göre Dağılımı

Şekil 2.b
Üniversitelerin Dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde ankete en fazla katılımın Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nden olduğu anlaşılmaktadır. Diğer üniversiteler seçeneğindeki 17 anket farklı üniversitelerden birer adet geldiği için diğer üniversiteler başlığı altında toplanmıştır. Ankete cevap veren toplam 47 öğretim üyesinden %38'ini profesör, %26'sini doçent ve de %36'sini da yardımcı doçentler oluşturmaktadır.

4.2.1. *Üniversite muhasebe eğitiminde üniversite-sanayi iş birliği gerekliliği*

Üniversitelerdeki muhasebe eğitiminde, üniversite-sanayi iş birliğinin gerekli olup olmadığını tespit etmek amacı ile bu çalışmada öncelikle ankete katılan işletmeler ile öğretim üyelerine “Üniversitelerde okutulan muhasebe dersleri üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde belirlenmelidir” yargısına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1
“Üniversitelerde Okutulan Muhasebe Derslerin Üniversite-Sanayi İş Birliği Çerçevesinde Belirlenmelidir” Yargısının Dağılımı

Yargı	<i>Üniversitelerde Okutulan Muhasebe Derslerin Üniversite-Sanayi İş Birliği Çerçevesinde Belirlenmelidir</i>			
	İşletmelerin görüşü		Üniversitelerin görüşü	
Tercihler	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle Katılıyorum	33	0.59	15	0.32
Katılıyorum	20	0.36	25	0.53
Fikrim Yok	0	0.00	0	0.00
Katılmıyorum	3	0.05	7	0.15
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.00	0	0.00
Toplam	56	100.0	47	100.0
	Bağımsız örnek T Test anlamlılık düzeyi (sig. Level) 0.105		Mann Whitney -U – test anlamlılık düzeyi (sig. Level) 0.105	

Tablo 1’den görüleceği üzere, ankete cevap veren hem işletme temsilcilerinin hem de öğretim üyelerinin tamamına yakını muhasebe derslerinin belirlenmesinde üniversite-sanayi iş birliğinin olması konusundaki yargıya katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu yargıya katılmayanların oranı işletme temsilcilerinde sadece %5 iken, bu oran öğretim üyeleri arasında %15 dir. Katılmadıklarını belirten öğretim üyelerinin ileri sürdükleri en önemli gerekçe, sektörden sektöre ihtiyaç duyulan muhasebe eğitiminin farklı olabileceği ve dolayısıyla, üniversitelerinin sektöre göre ders programı yapamayacağıdır.

Ankete katılan işletme temsilcileri ile öğretim üyelerinin üniversitelerde okutulan muhasebe derslerinin üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde belirlenmesi hususundaki görüşleri arasında bir fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile hesaplanan parametrik “T test” ile parametrik olmayan “Mann Whitney –U–test” sonuçları (bk. Tablo 1) ankete katılan her iki grubun görüşleri arasında istatistikî olarak (0.05 anlamlılık düzeyinde) önemli bir farkın olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuç ise, üniversite öğretim üyeleri ile işletme temsilcilerinin Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin üniversite-

sanayi iş birliği çerçevesinde belirlenmesi gerektiği konusunda görüş birliğine sahip olduklarını göstermektedir.

4.2.2. Muhasebe ders ve içeriklerinin verilme düzeyi ve işletmelerin beklentileri

Muhasebe derslerinin üniversitelerde verilme düzeyinin¹ işletmelerin talebini karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek amacı ile ankete katılan işletme temsilcileri ile üniversite öğretim üyelerine yöneltilen paralel sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Genel muhasebe ile şirketler muhasebesi, muhasebe dersleri içinde yer alan en önemli derslerden iki tanesidir. Tablo 2’de görüleceği üzere, ankete katılan işletme temsilcilerinin %96’sı genel muhasebe ve %89’u şirketler muhasebesi derslerinin detaylı olarak verilmesi gerektiğini belirtirken, üniversite öğretim üyelerinin tamamı genel muhasebe ve %87’si de şirketler muhasebesi derslerinin detaylı olarak verildiğini belirtmişlerdir. Tablo 2’nin 1. ve 2. sıralarında sunulan t test ve Mann-Whitney U test sonuçları “üniversitelerde okutulan genel ve şirketler muhasebesi derslerinin verilme düzeyi ile işletmelerin bu derslerin verilme düzeyleri ile ilgili talepleri arasında önemli sayılacak bir farkın olmadığını” göstermektedir (her iki test anlamlılık düzeyi- significance level- %5 düzeyinde anlamlı olmadığı için, test sonuçları genel muhasebe ve şirketler muhasebesi dersleri için H_0 ’ı desteklemektedir).

Üniversitelerde okutulan genel muhasebe ve şirketler muhasebesi derslerinde bir çok konunun kapsanması mümkün olduğundan, bu iki derse ait konuların verilme düzeyinin işletmelerin taleplerini karşılayıp karşılamadığını değerlendirilebilmek için, öğretim üyeleri ile işletme temsilcilerine yöneltilen paralel soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, işletme temsilcilerinin büyük bir çoğunluğu (%90 üzerinde) genel muhasebe konularından muhasebenin temel prensipleri, tekdüzen hesap planının tanıtımı, dönem sonu işlemleri ve temel malî tabloların düzenlenmesi konularının detaylı olarak verilmesi gerektiği görüşünde olup, öğretim üyelerinin önemli çoğunluğu ise bu konuların üniversitelerde zaten detaylı olarak verildiğini belirtmişlerdir. T test ve Mann-Whitney U test sonuçları da bahsedilen dört genel muhasebe konusunun üniversitelerde verilme düzeyi ile işletmelerin bu derslerin verilme düzeyleri ile ilgili talepleri arasında önemli sayılacak bir farkın olmadığını göstermektedir (test sonuçları bu dört genel muhasebe konusu için H_0 desteklemektedir). Tablo 3’de görüleceği üzere genel muhasebe konuları içinde yer alan ek malî tablolar ile konsolide finansal tabloların

¹ Yukarıda kısaca değinildiği üzere Türkiye’deki mevcut üniversitelerde muhasebe eğitimi esas itibarı ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin işletme bölümlerinde verilmektedir. Bu nedenle üniversitelerde verilen muhasebe ders ve içerikleri bu çalışmada “üniversitelerin işletme bölümünde verilen muhasebe ders ve içerikleri” olarak tanımlanmıştır.

hazırlanması konularının üniversitelerde verilme düzeyi ile işletmelerin istekleri örtüşmemektedir (her iki test sonucu da 0.05'in altında olup H_0 bu konular için 0.05 anlamlılık düzeyinde red edilmektedir). Tablo 3'ün detaylı analizinden, öğretim üyelerinin çoğunluğunun (%53) ek malî tabloların düzenlenmesi konusunun derslerde kısmen verildiği, işletme temsilcilerinin çoğunun (%77) ise bu konunun detaylı olarak verilmesi gerektiğini beyan ettikleri görülmektedir. Tablo 3'ün incelenmesinde, şirketler muhasebesi ile ilgili konulardan “sermaye şirketlerinin muhasebe işlemleri” konusunun derslerde verilme düzeyi ile, işletmelerin bu konudaki talepleri arasında önemli bir farkın olmadığı (test sonuçlarının bu konu için H_0 'ı desteklediği), bunun yanı sıra “şahıs şirketlerinde muhasebe işlemleri” konusunun işletmelerin üniversitelerden talep ettiği düzeyden daha detaylı olarak verildiği (test sonuçlarının bu konu için H_0 'ı red ettiği) sonucu çıkmaktadır.

Anket sonuçlarının incelenmesi, genel ve şirketler muhasebesi dersleri gibi maliyet ve yönetim muhasebesi derslerinin de işletme temsilcilerinin önemli çoğunluğu tarafından üniversitelerde detaylı düzeyde verilmesi talep edilen dersler olduğunu göstermektedir. Tablo 2'de sunulan veriler, gerek maliyet gerekse yönetim muhasebesi derslerinin üniversitelerde verilme düzeyleri ile, bu konuda işletmelerin talepleri arasında önemli fark olmadığını işaret etmektedir (test sonuçları maliyet ve yönetim dersleri için H_0 'ı desteklemektedir). Ancak, bu çalışmada elde edilen veriler, (bk. Tablo 4) özellikle yönetim muhasebesi dersleri kapsamında bulunan bazı konuların üniversitelerde verilme düzeyi ile, bu hususta işletme temsilcilerinin talepleri arasında bazı farklar olduğunu göstermektedir.

Tablo 4'den de anlaşılacağı üzere, maliyet muhasebesi konularından “üretim maliyetlerinin hesaplanması” işletmelerin taleplerine uygun biçimde detaylı olarak verilmekte iken (test sonucu bu konu ile ilgili H_0 'ı desteklemektedir), safha maliyetleme yöntemi, tam maliyetleme yöntemi,

Tablo 2

Tablo 3

değişken maliyetleme yöntemi ve standart maliyetleme yöntemi konuları işletmelerce talep edilenden daha detaylı düzeyde verilmektedir (test sonuçları 0.05 anlamlılık düzeyinde bu konularla ilgili H_0 'ı red etmektedir). Bununla birlikte, işletmelerin gerek ulusal gerekse uluslar arası alanlarda rekabet edebilmeleri ve doğru bir maliyetleme yapabilmeleri için kullanmaları önerilen maliyet yöntemlerinden yeni yaklaşımlar olarak bilinen ve çoğunlukla derslerde kısmen verilen hedef maliyetleme yöntemi, sonradan veya geriye doğru maliyetleme yöntemi (JIT), kalite maliyetlerinin izlenmesi yöntemi ve faaliyet esasına dayalı maliyetleme yöntemi konularının verilme düzeyi ile, işletmelerin bu konudaki talepleri arasında anlamlı sayılabilecek bir fark olmadığı (bu konularda test sonuçları H_0 'ı desteklediği), ancak yaşam seyri maliyetleme yönteminin işletmelerce istenen düzeyde verilmediği görülmektedir (test sonucu 0.05 anlamlılık düzeyinde bu konu ile ilgili H_0 'ı red etmektedir).

Özellikle 1970'li yıllardan bu yana, Türkiye ekonomisindeki en önemli sorunlardan birisi yaşanan yüksek enflasyondur. Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde, finansal tabloların işletmelerin gerçek durumunu yansıtması için enflasyonun etkisini ortadan kaldıracı mevcut enflasyon muhasebesi tekniklerini kullanarak hazırlanması gerektiği literatürde sıkça dile getirilen bir gerçektir. Bunun yanı sıra teknoloji, özellikle bilgi-işlem alanındaki gelişmeler, muhasebede bilgisayarın ve hazır paket programlarının yaygın olarak kullanılmasını gerekli kılmıştır. İşletmelerin finansmanında yabancı kaynak kullanımının önemli ölçüde artmasına yol açan sermaye piyasası ve menkul kıymet borsalarında meydana gelen gelişmeler de, finansal tabloların hazırlanması ve analizinin önemini daha da artırmıştır. Tablo 2'de sunulan verilerden görüleceği üzere, işletme temsilcilerinin önemli bir çoğunluğu üniversitelerde enflasyon muhasebesi, bilgisayarlı muhasebe ve finansal tablolar analizi derslerinin detaylı bir düzeyde verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Ancak aynı tablo, her üç dersin üniversitelerde verilme düzeyinin işletme taleplerinden anlamlı ölçüde farklı olduğunu göstermektedir (0.05 anlamlılık düzeyinde bu üç ders için H_0 red edilmiştir). Enflasyon muhasebesi ve bilgisayarlı muhasebe derslerinin üniversitelerde verilme düzeyi talep edilenin altında iken, finansal tablolar analizi dersi talep edilenden daha detaylı verilmektedir. Anket sonuçlarından oluşturulan ve Tablo 5'de sunulan veriler bahsedilen üç dersle ilgili konuların verilme düzeyi ile işletmelerin talepleri arasında da önemli farkların olduğunu göstermektedir.

Tablo 5'de görüleceği üzere enflasyon muhasebesi, bilgisayarlı muhasebe ve finansal tablo analizi derslerinde kapsanması muhtemel toplam sekiz ders konusundan LOGO muhasebe programlarının tanıtımı

Tablo 4

hariç tüm konuların verilme düzeyi ile işletmelerin bu konudaki talepleri arasında anlamlı farklar vardır (test sonuçları H_0 'ı yalnızca LOGO muhasebe programının tanıtılması konusu için desteklemekte, diğer yedi konu için red etmektedir). Tablo 5'in incelenmesinde, enflasyon muhasebesi ile ilgili olan malî tabloların genel fiyat düzeyi muhasebesi ve ikame maliyet muhasebesine göre düzeltilmesi ile malî tablolar üzerindeki enflasyonun etkisini azaltmada kullanılan kısmî muhasebe yöntemleri konuları talep edilen düzeyde verilmediğini göstermektedir. Aynı şekilde, bilgisayarlı muhasebe derslerinde kapsanması muhtemel ETA muhasebe programı ile diğer muhasebe programlarının tanıtımı konularının da işletmelerin taleplerini karşılar düzeyde verilmedikleri görülmektedir. Finansal tablo analizi derslerinde kapsanan finansal analiz tür ve teknikleri konuları ise işletmelerce talep edilenden daha detaylı olarak verildiği görülmektedir.

Bilindiği gibi, günümüzde küreselleşme sonucu gerek Türk işletmelerin uluslar arası alandaki faaliyetleri gerekse uluslar arası işletmelerin Türkiye'deki faaliyetleri giderek artmakta olup bu da uluslar arası alanda uygulanmakta olan muhasebe prensip, teknik ve uygulamalarının öğrenilmesini önemli hale getirmektedir. Uluslar arası muhasebe ders ve bu dersle bağlantılı konuların üniversitelerde hangi düzeyde verildiği ve işletme talebini karşılar düzeyde olup olmadığını tespitine yönelik sorulara verilen cevaplar Tablo 2 ve 6 da sunulmuştur. Tablo 2'de sunulan veriler işletme temsilcilerinin önemli bir çoğunluğu (yüzde 75'i) uluslar arası muhasebe dersinin üniversitelerde kısmen veya detaylı olarak verilmesini istemelerine rağmen üniversite temsilcilerinin önemli bir çoğunluğu (yüzde 64'ü) bu dersin üniversitelerde hiç verilmediğini, bir kısmı da (yüzde 34'ü) kısmen verildiğini belirtmiştir. 0.05 anlamlılık düzeyinde bu dersle ilgili H_0 'ı red eden test sonuçları (bak Tablo 2) uluslar arası muhasebe dersinin üniversitede verilme düzeyi ile bu konuda işletme talepleri arasında anlamlı farkların olduğunu göstermektedir.

Doğrudan veya dolaylı olarak uluslar arası muhasebe dersleri kapsamında işlenmesi muhtemel konuların derslerde verilme düzeyi ile bu konudaki işletmelerin taleplerini gösteren Tablo 6 da sunulan veriler, uluslar arası muhasebe sisteminde farklar ve nedenleri, uluslar arası muhasebe standartları, Avrupa Topluluğu muhasebe genelgeleri ve Türkiye muhasebe ve denetim standartlarının tanıtımı, konularının işletmelerin taleplerini karşılar düzeyde verilmediğini göstermektedir (0.05 anlamlılık düzeyinde H_0 'ı red eden test sonuçları bu dört konunun muhasebe derslerinde verilme düzeyi ile işletme talepleri arasında anlamlı farklar olduğunu göstermektedir).

Tablo 5

Yıllar boyu muhasebe sisteminin vergi kanunları ile düzenlenmiş olmasının yanında işlemlerin çoğunlukla vergilendirme açısından muhasebeleştirildiği Türkiye’de, çoğunlukla “vergi muhasebesi” olarak adlandırılmakta olan muhasebe (bak Cooke ve Curuk, 1996) ile vergilendirme arasında yakın ilişki mevcuttur. Bunun yanı sıra şirket yöneticilerinin sahiplerinden farklı kişilerden oluşmaya başladığı günümüz modern işletme yapılarında denetim, özellikle bağımsız dış denetim, önemli hâle gelmiş olan kavramlardır. Bu nedenle bu çalışmada vergi hukuku ve muhasebesi, işletmelerde vergi avantajları ile denetim-revizyon derslerinin verilme düzeyleri ile işletmelerin bu konulardaki talepleri de tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2’de görüleceği üzere, vergi hukuku ve muhasebesi ile işletmelerde vergi avantajları derslerinin üniversitelerde detaylı olarak verilmesi gerektiği işletmelerin ortak görüşü iken vergi hukuku dersinin çoğunlukla kısmen, bazen de detaylı olarak verildiği işletmelerde vergi avantajları derslerinin ise, çoğunlukla ya hiç verilmediği ya da kısmen verildiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, öğretim üyelerinin önemli çoğunluğu (yüzde 85’i) tarafından üniversitelerde detaylı olarak verildiği belirtilen denetim-revizyon dersinin verilme düzeyi ise işletmelerce talep edilenden daha detaylı olduğu görülmektedir. Tablo 2’de sunulan test sonuçları bahsedilen her üç dersle ilgili H_0 ’ı red etmektedir. Vergi hukuku ve muhasebesi ile denetim-revizyon dersleri ile ilgili konuların verilme düzeyi ile bu konudaki işletme taleplerinin dağılımı Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7 incelendiğinde, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Vergi Usul Kanunu analizi ile işletmelere sağlanan vergi avantajlarının analizi konularının muhasebe eğitiminde kısmen verildiği, ancak işletmeler tarafından detaylı olarak verilmesi istendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, iç ve dış denetim konularının muhasebe eğitiminde işletmelerce talep edilenden daha detaylı anlatıldığı anlaşılmaktadır. Tablo 7’de sunulan test sonuçları anılan tabloda yer alan tüm konuların verilme düzeyi ile bu hususta işletmelerin talepleri arasında önemli farklılıkların olduğunu göstermektedir (H_0 tablodaki belirtilen tüm konular için red edilmiştir).

Özel muhasebe alanları olarak bilinen ve Türkiye’de mevcut üniversitelerde zaman zaman ayrı birer ders olarak verilen banka muhasebesi, sigorta muhasebesi, çevre muhasebesi, inşaat muhasebesi, devlet muhasebesi ve konaklama muhasebesi derslerinin verilme düzeyi ile, bu husustaki işletme temsilcilerinin talepleri Tablo 2’de sunulmuştur. Bu tablonun incelenmesinden görüleceği üzere, işletme temsilcilerinin yüzde 50 ile yüzde 70 arası sigorta muhasebesi, çevre muhasebesi ve devlet muhasebesi derslerinin üniversitelerde kısmen verilmesi

gerektiğini belirtirken, öğretim üyelerinin önemli bir çoğunluğu bu derslerin hiç verilmediğini beyan etmişlerdir. Tablo 2’de sunulan istatistik test sonuçları bu üç ders ile ilgili H_0 red etmektedir. Ayrıca, Tablo 2’nin incelenmesinden banka muhasebesi, inşaat muhasebesi ve konaklama muhasebesi derslerinin verilme düzeyi ile, bu hususta işletmelerin talepleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır (bu üç konu ile ilgili H_0 0.05 anlamlılık düzeyinde red edilmemiştir).

Yukarıda sunulan bu çalışma sonuçlarının analizi her bir ders ayrı ayrı dikkate alınarak yapılmıştır. Bu çalışmada tespit edilen üniversitelerde okutulması muhtemel toplam 17 dersin tamamı dikkate alınarak hesaplanan t test ve Mann-Whitney U test sonuçları, üniversitelerde okutulan muhasebe derslerinin verilme düzeyi ile işletmelerin bu derslerin verilme düzeyleri ile ilgili talepleri arasında anlamlı farklılığın olduğunu ortaya koymuştur (ana hipotez H_0 red edilmektedir).

5. Araştırma bulguları ve sonuç

Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılayıp karşılayamadığını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgular Tablo 8 de özetlenmiştir. Bu araştırma sonunda ise, şu önemli hususlar tespit edilmiştir:

- Üniversitelerde okutulan muhasebe ders ve içeriklerinin belirlenmesinde üniversite-sanayi iş birliğinin gerekliliği hem üniversite hem de işletme temsilcilerinin tamamına yakını tarafından gerekli görülmektedir.

- Genel muhasebe, şirketler muhasebesi, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi dersleri işletmelerin taleplerini karşılar nitelikte üniversitelerde detaylı olarak verilmektedir. Bunun yanı sıra, işletme temsilcilerinin çoğunluğunun üniversitelerde kısmen verilmesini istediği banka muhasebesi, inşaat muhasebesi ve konaklama muhasebesi derslerinin verilme düzeyi ile işletmelerin bu derslerin verilme düzeyi ile ilgili talepleri arasında da önemli farkların olmadığı görülmektedir.

- Bu çalışmada kapsanan derslerden çoğunluğu teşkil eden sigorta muhasebesi, çevre muhasebesi, enflasyon muhasebesi, bilgisayarlı muhasebe, uluslar arası muhasebe, konaklama muhasebesi, finansal tablolar analizi, vergi hukuku ve muhasebeleştirilmesi, işletmelerde vergi avantajları, denetim–revizyon ve devlet muhasebesi gibi derslerin üniversitelerde verilme düzeyi ile işletmelerin bu derslerin verilme düzeyi ile ilgili talepleri arasında önemli farkların olduğu tespit edilmiştir. Bu derslerden yalnızca finansal tablolar analizi ile denetim–revizyon dersleri işletmelerce talep edilenden daha detaylı düzeyde verilirken, diğer derslerin verilme düzeyi talep edilenin altında olduğu görülmektedir.

- Muhasebe derslerinde kapsanan konuların analizi ise, her ne kadar genel muhasebe, şirketler muhasebesi, maliyet muhasebesi ve yönetim

muhasbesi dersleri ile ilgili konulardan bazılarının işletme taleplerini karşılar düzeyde verilmekte olduğunu göstermekte ise de, bu çalışmada analiz edilen muhasebe derslerinde kapsanması muhtemel toplam 42 konudan Tablo 8’de sunulan 28 konunun verilme düzeyi ile, işletmelerin talepleri arasında önemli farklar olduğu görülmektedir.

- Üniversitelerimizde verilen muhasebe derslerinin tamamının değerlendirilmesi, derslerin verilme düzeyi ile işletmelerin talebi arasında önemli farklar olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmada elde edilen ve yukarıda özetlenen bulgular, Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini tam olarak karşılar düzeyde olmadığına dair önemli veriler sunmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde açıklanan Çevresel Belirleme Teorisi ile ilgili literatürde dile getirilen görüşlere göre, ülkelerin muhasebe sistemi ve dolayısıyla muhasebe eğitim sistemi, ülkenin içinde bulunduğu çevresel faktörler dikkate alınarak kendi gereksinmelerine cevap verebilecek şekilde oluşturulmalıdır. Üniversitelerde muhasebe eğitimi alan kişilerin yoğun olarak Türkiye’deki mevcut işletmelerde istihdam edildiği düşünülürse, hiç kuşkusuz Türkiye’deki mevcut işletmelerin üniversitelerdeki muhasebe eğitim düzeyi hususundaki görüş ve beklentileri, ülke gereksinmelerinin tespitinde önemli veriler sunmaktadır. Bu nedenle, araştırmada:

- işletmelerin taleplerini karşılamadığı tespit edilen üniversitelerde verilmekte olan muhasebe ders ve içeriklerinin verilme düzeylerinin üniversitelerce işletme taleplerini göz önüne alarak tekrar gözden geçirilmesi,

-işletmelerce talep edilenden daha detaylı düzeyde verilmekte olduğu tespit edilen muhasebe ders ve içeriklerinin ülke muhasebe eğitimindeki önemi araştırılarak bu ders ve içeriklerinin üniversite muhasebe eğitiminde verilme düzeylerinin tekrar gözden geçirilmesi, ülke ihtiyaçlarına uygun etkin bir muhasebe eğitim sistemi ve dolayısı ile muhasebe sisteminin oluşturulmasına önemli katkıda bulunacaktır.

Bir ülkedeki işletmelerin o ülkedeki mevcut muhasebe eğitimi ile ilgili beklentileri ülke gereksinmelerinin tespitinde önemli veriler sunduğu kabul edilirse, gelişmekte olan bir ülke konumunda bulunan Türkiye’de verilen muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini tam olarak karşılar düzeyde olmadığına işaret eden bu çalışma sonucu

Tablo 8
Araştırma Bulguları

MUHASEBE DERSLERİ	Derslerin verilme düzeyi ile işletme talepleri arasında fark	Talep edilen düzeyde verilmiyor	Talep edilenden detaylı veriliyor
Genel Muhasebe	YOK	-	-
Şirketler Muhasebesi	YOK	-	-

Maliyet Muhasebesi	YOK	-	-
Yönetim Muhasebesi	YOK	-	-
Enflasyon Muhasebesi	VAR	EVET	-
Bilgisayarlı Muhasebe	VAR	EVET	-
Uluslar arası Muhasebe	VAR	EVET	-
Finansal Tablolar Analizi	VAR	-	EVET
Vergi Hukuku ve Muhasebesi	VAR	EVET	-
İşletmelerde Vergi Avantajları	VAR	EVET	-
Denetim-Revizyon	VAR	-	EVET
Banka Muhasebesi	YOK	-	-
Sigorta Muhasebesi	VAR	EVET	-
Çevre Muhasebesi	VAR	EVET	-
İnşaat Muhasebesi	YOK	-	-
Devlet Muhasebesi	VAR	EVET	-
Konaklama Muhasebesi	YOK	-	-
Tüm dersler	VAR	-	-
DERS KONULARI			
<i>Genel Muhasebe ve Şirketler</i>			
<i>Muhasebesi konuları</i>			
Muhasebenin temel prensipleri	YOK	-	-
Tekdüzen hesap planının tanıtımı	YOK	-	-
Dönem sonu işlemleri	YOK	-	-
Temel mali tabloların düzenlenmesi	YOK	-	-
Ek mali tabloların düzenlenmesi	VAR	EVET	-
Konsolide finansal tabloların hazırlanması	VAR	EVET	-
Şahıs şirketlerinde muhasebe işlemleri	VAR	-	EVET
Sermaye şirketlerin muhasebe işlemleri	YOK	-	-
<i>Maliyet ve Yönetim Muhasebesi</i>			
<i>Konuları</i>			
Üretim maliyetlerinin hesaplanması	YOK	-	-
Sipariş maliyetleme yöntemi	VAR	-	EVET
Safha maliyetleme yöntemi	VAR	-	EVET
Tam maliyetleme yöntemi	VAR	-	EVET
Değişken maliyetleme yöntemi	VAR	-	EVET
Standart maliyetleme yöntemi	VAR	-	EVET
Hedef maliyetleme yöntemi	YOK	-	-
Yaşam seyri maliyetleme yöntemi	VAR	EVET	-
Kaizen maliyetleme yöntemi	YOK	-	-
Faaliyet esasına dayalı maliyetleme yöntemi	YOK	-	-
Kalite maliyetlerinin izlenmesi	YOK	-	-
Sonradan veya geriye doğru maliyetleme yöntemi(JIT)	YOK	-	-
Yatırım planlaması	VAR	-	EVET
Bütçeleme yöntemleri	YOK	-	-
Fiyatlandırma yöntemleri	YOK	-	-
<i>Enflasyon Muhasebesi, Finansal</i>			
<i>Tablolar Analizi ve Bilgisayarlı</i>			
<i>Muhasebe konuları</i>			

Mali tabloların genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilmesi	VAR	EVET	-
Mali tabloların ikame maliyet muhasebesine göre düzeltilmesi	VAR	EVET	-
Mali tablolar üzerindeki enflasyonun etkisini azaltmada kullanılan kısmi muhasebe yöntemleri	VAR	EVET	-
Finansal analiz türleri	VAR	-	EVET
Finansal analiz teknikleri	VAR	-	EVET
LOGO muhasebe programlarının tanıtımı	YOK	-	-
ETA muhasebe programlarının tanıtımı	VAR	EVET	-
Diğer muhasebe programlarının tanıtımı	VAR	EVET	-
<i>Uluslar arası muhasebe konuları</i>		-	-
Uluslar arası muhasebe sisteminde farklılıklar ve nedenleri	VAR	EVET	-
Uluslar arası muhasebe standartları	VAR	EVET	-
Avrupa topluluğu muhasebe genelgeleri	VAR	EVET	-
Türkiye muhasebe ve denetim standartlarının tanıtımı	VAR	EVET	-
<i>Vergi Hukuku ve Muhasebesi, Denetim-Revizyon konuları</i>		-	-
Gelir ve kurumlar vergisi yasalarının analizi	VAR	EVET	-
Vergi usul kanununun analizi	VAR	EVET	-
İşletmelere sağlanan vergi avantajlarının analizi	VAR	EVET	-
Denetim-revizyon (iç denetim)	VAR	-	EVET
Bağımsız dış denetim	VAR	-	EVET
Yeni finansal tekniklerinin muhasebeleştirilmesi	VAR	EVET	-
Teknolojik değişikliklerin muhasebeye etkisi	VAR	EVET	-

Çevresel Belirleme Teorisi ile ilgili literatürde sıkça ileri sürülen “gelişmekte olan ülkelerdeki muhasebe eğitim sistemi bu ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmadığı” görüşü destekler niteliktedir.

Hiç bir çalışma kusursuz olmadığı gibi bu araştırma bir istisna değildir. Sınırlı bir zaman dilimi içinde kısıtlı bir malî bütçe ile yapılan bu araştırmada, muhasebe eğitimi konusunda taleplerin belirlenmesinde Türkiye’deki 500 büyük işletme temsilcilerinin görüşlerine başvurulmuştur. İşletmeler, hiç kuşkusuz, muhasebenin sağlayacağı bilgileri kullanan, muhasebe eğitimi alan kişileri istihdam eden, kısaca muhasebe ile ilişkili kişi ve kuruluşlardan yalnızca bir tanesidir. Bu nedenle, eğitim kurumlarında verilen muhasebe ders ve içerikleri ile ilgili taleplerin belirlenmesine yönelik bundan sonra yapılacak benzer çalışmaların işletmelerin yanı sıra kamu kurum ve kuruluşları, muhasebeciler, denetçiler, muhasebecilerin ve denetçilerin bağlı olduğu oda ve kuruluşlar, finansal analistler, sendikalar vb. daha geniş kitlelerin görüşlerine başvurularında ülke muhasebe eğitimi ihtiyaç ve gereksinmelerinin daha etkin biçimde tespitinde yararlı olacağı kanısındayız. Bunun yanı sıra, her ne kadar Türkiye’de muhasebe eğitimi esas itibarı ile üniversitelerde verilmekte ise de, muhasebe ders ve içeriklerinin verilme düzeyinin tespitine yönelik yapılacak bundan sonraki çalışmaların, üniversitelerin yanı sıra muhasebe eğitiminin verildiği ticaret liseleri, maliye liseleri, meslek odaları test etme açısından önemlidir. vb. diğer kurumları da kapsamasının, Türkiye’deki muhasebe eğitiminin düzeyi konusunda daha kapsamlı bilgi edinilmesi açısından önemli olduğu kanısındayız. Ayrıca, bu çalışmanın başka bir örnek kütle üzerinde tekrarlanması da hiç kuşkusuz bu çalışma bulgularının güvenilirliğini test etme açısından önemlidir.

Kaynaklar

- ALEXANDER, D., BRISTON, R. J. and D WALLACE, R. S. (2000), "Accounting Education Change: A Case Study of Tanzania", *Research in Accounting in Emerging Economies*, Vol. 4, 269-287.
- ARPAN, J. S. and RADEBAUGH, L. H. (1985), *International Accounting and Multinational Enterprises* (2nd ed.), New York: John Wiley and Sons.
- BRISTON, R. J. (1978), "The Evolution of Accounting in Developing Countries", *International Journal of Accounting Education and Research*, 14(1), 105-120.
- BURSAL, N. I. (1984), "The Accounting Environment and Some Recent Developments in Turkey", *The International Journal of Accounting*, Spring, 93-128.
- COOKE, T. E. (1989), *An Empirical Study of Financial Disclosure by Swedish Companies*, New York: Garland Publishing.
- COOKE, T. E. and ÇÜRÜK, T. (1996), "Accounting in Turkey with Reference to the Particular Problems of Lease Transactions", *The European Accounting Review*, 5(2), 339-359.
- COOKE, T. E. and WALLACE, R. S. O. (1990), "Financial Disclosure and Its Environment: A Review and Further Analysis", *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol. 9, 79-170.
- ÇONKAR, K. (1996), "Nitelikli Muhasebeci Yetiştirilmesinde Bağımsız Muhasebe Fakülte veya Bölümleri Üzerine Bir Değerleme", *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1(1), 157-180.
- ÇÜRÜK, T. (2001), *An Analysis of Factors Influencing Accounting Disclosure in Turkey*, İstanbul: İstanbul Stock Exchange.
- DENZIN, N. (1970), *The Research Act*, Chicago: Aldine Publishing Company.
- DOĞAN, Z. ve ÇÜRÜK, T. (2001) "Üniversitelerdeki Muhasebe Ders Ve İçeriklerinin Verilme Düzeyi Ve Belirlenme Şeklinin Tesbitine İlişkin Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 9, Ocak, 41-49.
- DOUPNIK, T. S. and SALTER, S. B. (1995), "External Environment, Culture and Accounting Practice: A Preliminary Test of A General Model of International Accounting Development", *The International Journal of Accounting*, Vol. 30, 189-207.
- ENTHOVEN, A. J. H. (1981), *Accounting Education in Economic Development Management*, Amsterdam: North Holland.
- ERDOĞMUŞ, G. ve KAZU, İ. Y. (1993), "Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Elazığ Örneği", *Verimlilik Dergisi*, Sayı:2, 95-114
- HOVE, M. R. (1986), "Accounting Practices in Developing Countries: Colonialism's Legacy of Inappropriate Technologies", *The International Journal of Accounting Education and Research*, 22(1), 81-100.
- KARAPINAR, A. (2001), "Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Muhasebe Eğitimi ve Ülkemiz Muhasebe Eğitimi İle Karşılaştırılması", XX.Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 23-27 Mayıs Tekirova-Antalya, 211-231.
- KAYA, E. ve KARAGÜL, A. A. (2001), "İnternetle Muhasebe Eğitimi", XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 23-27 Mayıs Tekirova-Antalya, 151-191.
- KAYA, İ. (1999), "Muhasebe Eğitiminde Yeniden Yapılanma: ABD'de Yaşanan Değişim Çağı ve Değişimin Uluslar arası Boyutu", XVIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 12-16 Mayıs Fethiye-Muğla, 81-104.
- KORUKOĞLU, A. (1998), "İşletmelerde Muhasebe Eğitimi ve Üniversitelerle İşbirliği", *D.E. Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı: 2, 13-24.
- KÜLAHÇI, M. ve GÜROL, M. (1995), "Üniversite-Sanayi İşbirliği Politikasının Belirlenmesine İlişkin Bir Araştırma", *Verimlilik Dergisi*, Sayı: 4, 127-140.

- MOSER, C. E. and KALTON, G. (1979), *Survey Methods in Social Investigation* (3rd ed.), Aldershot: Dartmouth Publishing Co. Ltd.
- MUELLER, G. G., GERONON, H. and MEEK, G. (1990), *Accounting: An International Perspective*, (2nd ed.) Homeward Illinois: Irwin.
- NAIR, R. D. and FRANK, W. G. (1980), "The Impact of Disclosure and Measurement Practices on International Accounting Classification", *The Accounting Review*, Vol. 55, No. 3, 426-450.
- ÖNAL, S. ve APAYDIN, F. (1999), "Yeni Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Öğretimi Üzerindeki Etkileri", XVIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 12-16 Mayıs, Fethiye-Muğla, 19-40.
- RADEBAUGH, L. H. (1975), "Environmental Factors Influencing the Development of Accounting Objectives, Standards and Practices in Peru", *International Journal of Accounting Education and Research*, Vol. 11, No. 1, 39-56.
- SEVİLENGÜL, O. (2000), *Genel Muhasebe*, (9. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- USLU, S. (1998), "Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi", Antalya: 6. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 12-14 Kasım: 268-280.
- VAR, T. (1976), "The Current Accounting Education and Practice in Turkey", *International Accountant*, No. 4, 8-12.
- WALLACE, R. S. O. (1987), *Disclosure of Accounting Information in Developing Countries: A Case Study of Nigeria*, Ph.D. Thesis, University of Exeter, UK.
- WALLACE, R. S. O. (1990), "Accounting in Developing Countries: A Review of the Literature", *Research in Third World Accounting*, Vol. 1, 3-54.
- WALLACE, R. S. O., BRISTON, R. J., SAMUELS, J. M., and ALEXANDER, D., (2000), "Introduction to the Series" *Research in Accounting in Emerging Economies*, Vol. 4, 19-21.

Abstract

The success level of accounting education in meeting the demand by companies: Turkish case

One of the commonly asserted views in the Environment Determinism Theory literature is that the accounting education system in a country should be shaped by national environmental factors which reflects the needs of the country. Even though accounting education in the developing countries has been questioned on the argument that the accounting education system in the most of these countries is adopted from developing countries and therefore they may not well suit their needs, little empirical work has been undertaken to assess whether prevailing accounting education in these countries suits their peculiar needs. This study aims to examine whether the accounting education provided by universities in Turkey, a developing country, meets the demands of Turkish companies. The results of this study provide strong indication that university accounting education in Turkey does not fully meet the expectations of Turkish companies.

Tablo 2
Muhasebe Derslerinin Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

MUHASEBE DERSLERİ	Muhasebe derslerinin üniversitelerde verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			İşletmelerin muhasebe derslerinin verilme düzeyi ile ilgili talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			Derslerin verilme düzeyi ile talepler arasındaki farklılıkların test sonuçları	
	<i>Detaylı Veriliyo</i> r%	<i>Kısmen Veriliyor</i> %	<i>Hiç Verilmiyor</i> %	<i>Detaylı Verilmeli</i> %	<i>Kısmen Verilmeli</i> %	<i>Hiç Verilmemeli</i> %	t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U test an. derecesi (2-tailed sig.)
1 Genel Muhasebe	1.00	0.00	0.00	0.96	0.04	0.00	0.159	0.193
2 Şirketler Muhasebesi	0.87	0.04	0.09	0.89	0.11	0.00	0.272	0.643
3 Maliyet Muhasebesi	0.96	0.04	0.00	0.91	0.09	0.00	0.339	0.350
4 Yönetim Muhasebesi	0.70	0.30	0.00	0.57	0.41	0.02	0.134	0.157
5 Enflasyon Muhasebesi	0.04	0.43	0.53	0.70	0.26	0.04	0.000	0.000
6 Bilgisayarlı Muhasebe	0.51	0.34	0.15	0.91	0.09	0.00	0.000	0.000
7 Uluslar Arası Muhasebe	0.04	0.32	0.64	0.27	0.48	0.25	0.000	0.000
8 Finansal Tablolar Analizi	0.91	0.09	0.00	0.75	0.25	0.00	0.023	0.029
9 Vergi Hukuku ve Muhasebesi	0.34	0.45	0.21	0.84	0.16	0.00	0.000	0.000
10 İşletmelerde Vergi Avantajları	0.09	0.43	0.48	0.71	0.24	0.05	0.000	0.000
11 Denetim-Revizyon	0.85	0.11	0.04	0.50	0.45	0.05	0.001	0.000
12 Banka Muhasebesi	0.32	0.26	0.42	0.23	0.64	0.13	0.156	0.146
13 Sigorta Muhasebesi	0.02	0.30	0.68	0.14	0.68	0.18	0.000	0.000
14 Çevre Muhasebesi	0.00	0.13	0.87	0.13	0.50	0.37	0.000	0.000
15 İnşaat Muhasebesi	0.26	0.23	0.51	0.16	0.68	0.16	0.083	0.053
16 Devlet Muhasebesi	0.02	0.06	0.92	0.07	0.57	0.36	0.000	0.000
17 Konaklama Muhasebesi	0.19	0.26	0.55	0.07	0.52	0.41	0.874	0.555
Tüm dersler							0.000	0.000

Tablo 3
Genel Muhasebe ve Şirketler Muhasebesi Konularının Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

Konuları	Genel muhasebe ve şirketler muhasebesi konuları verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			Genel muhasebe ve şirketler muhasebesi konularının verilme düzeyi ile ilgili işletmelerin talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U test an. derecesi (2-tailed sig.)
	Detaylı Veriliyo r%	Kısmen Veriliyor %	Hiç Verilmiyo r%	Detaylı Verilmeli %	Kısmen Verilmeli %	Hiç Verilmemel i %		
Muhasebenin temel prensipleri	0.79	0.21	0.00	0.91	0.09	0.00	0.078	0.078
Tekdüzen hesap planının tanıtımı	0.96	0.04	0.00	0.98	0.02	0.00	0.463	0.460
Dönem sonu işlemleri	0.94	0.04	0.02	0.93	0.07	0.00	0.821	0.903
Temel mali tabloların düzenlenmesi	0.83	0.15	0.02	0.95	0.05	0.00	0.057	0.055
Ek mali tabloların düzenlenmesi	0.40	0.54	0.06	0.66	0.32	0.02	0.007	0.008
Konsolide finansal tabloların hazırlanması	0.15	0.43	0.42	0.45	0.48	0.07	0.000	0.000
Şahıs şirketlerinde muhasebe işlemleri	0.85	0.12	0.03	0.41	0.55	0.04	0.000	0.000
Sermaye şirketlerin muhasebe işlemleri	0.87	0.11	0.02	0.77	0.20	0.04	0.210	0.178

Tablo 4
Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Konularının Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

Konular	Maliyet ve yönetim muhasebesi konuları verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			Maliyet ve yönetim muhasebesi konularının verilme düzeyi ile ilgili işletmelerin talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			Konuların verilme düzeyi ile talepler arasındaki farklılıkların test sonuçları	
	<i>Detaylı Veriliyor</i> %	<i>Kısmen Veriliyor</i> %	<i>Hiç Verilmiyor</i> %	<i>Detaylı Verilmeli</i> %	<i>Kısmen Verilmeli</i> %	<i>Hiç Verilmemeli</i> %	t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U Test an. derecesi (2-tailed sig.)
Üretim maliyetlerinin hesaplanması	0.96	0.04	0.00	0.85	0.13	0.02	0.079	0.086
Sipariş maliyetleme yöntemi	0.94	0.06	0.00	0.52	0.45	0.04	0.000	0.000
Safha maliyetleme yöntemi	0.91	0.06	0.03	0.61	0.35	0.04	0.001	0.000
Tam maliyetleme yöntemi	0.94	0.06	0.00	0.64	0.29	0.07	0.000	0.000
Değişken maliyetleme yöntemi	0.87	0.13	0.00	0.41	0.54	0.05	0.000	0.000
Standart maliyetleme yöntemi	0.83	0.13	0.04	0.55	0.38	0.07	0.009	0.004
Hedef maliyetleme yöntemi	0.26	0.53	0.21	0.29	0.53	0.18	0.634	0.635
Yaşam seyri maliyetleme yöntemi	0.09	0.49	0.42	0.13	0.66	0.21	0.039	0.032
Kaizen maliyetleme yöntemi	0.09	0.64	0.27	0.18	0.55	0.27	0.413	0.453
Faaliyet esasına dayalı maliyetleme yöntemi	0.25	0.47	0.28	0.48	0.32	0.20	0.054	0.057
Kalite maliyetlerinin izlenmesi	0.17	0.55	0.28	0.34	0.52	0.14	0.074	0.075
Sonradan veya geriye doğru maliyetleme yöntemi(JIT)	0.17	0.53	0.30	0.25	0.52	0.23	0.290	0.290
Yatırım planlaması	0.68	0.23	0.09	0.45	0.43	0.12	0.041	0.026
Bütçeleme yöntemleri	0.60	0.25	0.15	0.55	0.36	0.09	0.900	0.908
Fiyatlama yöntemleri	0.45	0.40	0.15	0.45	0.48	0.07	0.560	0.682

Tablo 5
Enflasyon Muhasebesi, Finansal Tablolar Analizi ve Bilgisayarlı Muhasebe Konularının Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

Konular	Enflasyon muhasebesi, finansal tablolar analizi ve bilgisayarlı muhasebe konularının verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			Enflasyon muhasebesi, finansal tablolar analiz ve bilgisayarlı muhasebe konularının verilme düzeyi ile ilgili işletmelerin talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U test an. derecesi (2-tailed sig.)
	Detaylı Veriliyor %	Kısmen Veriliyor %	Hiç Verilmiyor %	Detaylı Verilmeli %	Kısmen Verilmeli %	Hiç Verilmemeli %		
Mali tabloların genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilmesi	0.13	0.51	0.36	0.45	0.48	0.07	0.000	0.000
Mali tabloların ikame maliyet muhasebesine göre düzeltilmesi	0.11	0.43	0.46	0.23	0.61	0.16	0.001	0.001
Mali tablolar üzerindeki enflasyonun etkisini azaltmada kullanılan kısmi muhasebe yöntemleri	0.17	0.55	0.28	0.45	0.45	0.10	0.001	0.001
Finansal analiz türleri	0.96	0.04	0.00	0.59	0.39	0.02	0.000	0.000
Finansal analiz teknikleri	0.96	0.04	0.00	0.59	0.39	0.02	0.000	0.000
LOGO muhasebe programlarının tanıtımı	0.38	0.38	0.24	0.48	0.39	0.13	0.156	0.177
ETA muhasebe programlarının tanıtımı	0.17	0.23	0.60	0.39	0.43	0.18	0.000	0.000
Diğer muhasebe programlarının tanıtımı	0.15	0.40	0.45	0.32	0.55	0.13	0.000	0.000

Tablo 6
Uluslar Arası Muhasebe Konularının Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

Konular	Uluslar arası muhasebe konularının verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			Uluslar arası muhasebe konularının verilme düzeyi ile ilgili işletmelerin talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			Konuların verilme düzeyi ile talepler arasındaki farklılıkların test sonuçları	
	<i>Detaylı Veriliyo</i> <i>r%</i>	<i>Kısmen Veriliyo</i> <i>r</i> <i>%</i>	<i>Hiç Verilmiyor</i> <i>%</i>	<i>Detaylı verilmeli</i> <i>%</i>	<i>Kısmen verilmeli</i> <i>%</i>	<i>Hiç verilmemeli</i> <i>%</i>	t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U test an. derecesi (2-tailed sig)
Uluslar arası muhasebe sisteminde farklılıklar ve nedenleri	0.09	0.17	0.74	0.13	0.54	0.33	0.001	0.000
Uluslar arası muhasebe standartları	0.11	0.25	0.64	0.25	0.52	0.23	0.000	0.000
Avrupa topluluğu muhasebe genelgeleri	0.13	0.13	0.74	0.16	0.57	0.27	0.000	0.000
Türkiye muhasebe ve denetim standartlarının tanıtımı	0.28	0.42	0.30	0.48	0.39	0.13	0.010	0.012

Tablo 7
Vergi Hukuku ve Muhasebesi ve Denetim-Revizyon Konularının Verilme Düzeyleri ile İşletme Taleplerinin Dağılımı

Konular	Vergi hukuku ve muhasebesi ve denetim-revizyon konularının verilme düzeyi (öğretim üyelerinin görüşleri)			Vergi hukuku ve muhasebesi ve denetim-revizyon konularının verilme düzeyi ile ilgili işletmelerin talepleri (işletme temsilcilerinin görüşleri)			Konuların verilme düzeyi ile talepler arasındaki farklılıkların test sonuçları	
	<i>Detaylı Veriliyo r%</i>	<i>Kısmen Veriliyor %</i>	<i>Hiç Verilmiyor %</i>	<i>Detaylı verilmeli %</i>	<i>Kısmen verilmeli %</i>	<i>Hiç verilmemeli %</i>	t test an. derecesi (2-tailed sig.)	Mann-Whitney U test an. derecesi (2-tailed sig.)
Gelir ve kurumlar vergisi yasalarının analizi	0.32	0.45	0.23	0.68	0.28	0.04	0.000	0.000
Vergi usul kanununun analizi	0.32	0.47	0.21	0.75	0.21	0.04	0.000	0.000
İşletmelere sağlanan vergi avantajlarının analizi	0.13	0.47	0.40	0.68	0.27	0.05	0.000	0.000
Denetim-revizyon (iç denetim)	0.77	0.12	0.11	0.45	0.52	0.03	0.043	0.040
Bağımsız dış denetim	0.77	0.17	0.06	0.29	0.57	0.14	0.000	0.000
Yeni finansal tekniklerin (leasing, swap, factoring, barter, vs) muhasebeleştirilmesi	0.19	0.28	0.53	0.43	0.52	0.05	0.000	0.000
Teknolojik değişikliklerin muhasebeye etkisi	0.21	0.34	0.45	0.22	0.71	0.07	0.004	0.040